

Zabytki

Informacje o najważniejszych zabytkach, dawnych cmentarzach, mogiłach

Mieszkańcy Kurpiowskiej Puszczy Zielonej należą do najmłodszych zespołów osadniczych Polski. Miało to na pewno wpływ na stan obecnego krajobrazu historycznego. Mówiąc o nim, należy stwierdzić, że gmina ma niewiele wartościowych, zabytkowych obiektów materialnych. Są to głównie budowle sakralne, budownictwo mieszkaniowe, a także kapliczki i krzyże przydrożne (nieodłączny element każdej wsi).

Do najważniejszych zabytków należą:

Wieś Łyse

1. Zespół Kościoła parafialnego p.w. Św. Anny (numer i data wpisu do rejestru zabytków: A-607 z 10.02.1965 r.)

Kościół pod wezwaniem św. Anny w Łysych to kościół drewniany w stylu kurpiowskim, szalowany pionowymi deskami. Zbudowany przez miejscowych cieśli w latach 1876 - 1882 na miejscu dawnej (wzniesionej w 1789 roku) drewnianej kaplicy. Cenne są obrazy umieszczone w kościele, a wartość zabytkową ma obraz Św. Anny w głównym ołtarzu malowany w 1789 roku i stara figura Pana Jezusa na krzyżu z ołtarza bocznego. Obok kościoła stoi drewniana dzwonnica o wysokości 20m z początku XX wieku. [Więcej informacji ...](#)

2. Obiekty cmentarza:

- a) kaplica drewniana- początek XX w.
- b) krzyże nagrobne, żelazne, żeliwne kute XIX w.

Inne zabytki

1. Krzyż powstańczy z 1863r. – obok kościoła p.w. Św. Anny
2. Krzyż drewniany z pasyjką sprzed I wojny św. – okolica Łysych
3. Kapliczka słupowa drewn. figuralna
4. Kaplica drewn. przy skrzyżowaniu dróg Łyse – Łączki i Myszyniec – Kolno – lata 30-te XX w.
5. Pomnik znajdujący się na cmentarzu żołnierzy radzieckich w lesie k/Łysych. W czasie II wojny światowej istniała filia stalagu w Dłutowie (dziś mała wioska na granicy woj. suwalskiego i łomżyńskiego). Zginęło tu ok. 16.000 ludzi (źródła podają od 8 tys. do 22 tysięcy). W 1960 roku Czesław Zajk jako ówczesny I sekretarz Komitetu Gromadzkiego PZPR w Łysych był inicjatorem upamiętnienia martyrologii żołnierzy radzieckich. Na pamiątkowej płycie wyryty został napis: " Żołnierzom armii radzieckiej, pomordowanym przez hitlerowców w latach 1942 - 44, Społeczeństwo powiatu kolneńskiego 1960 r."

Wieś Lipniki

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Jezusowego (numer i data wpisu do rejestru zabytków: A-469 z 7.07.1981 r.)

Kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Lipnikach wzniesiony został w latach 1837 - 1843 jest najstarszym kościołem w gminie. Świątynia to obiekt murowany z kamienia polnego, neobarokowy, wzniesiona została na planie prostokąta z węższym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium oraz dwoma przyległymi doń pomieszczeniami od strony południowej i północnej, mieszczącymi zakrystię i skarbczyki. Kościół posiada jednonawowe wnętrze nakryte płaskim stropem, na którym zachowano pozostałości polichromii z I połowy XIX wieku. Elewacja frontowa - zachodnia, flankowana dwoma kwadratowymi w planie wieżami, częściowo wtopionymi w korpus budynku. Zabytkowa jest również dzwonnica murowana pochodząca z I połowy XIX wieku.

2. Cmentarz grzebalny
3. Kaplica murowana 2-ga poł. XIX w. (numer i data wpisu do rejestru zabytków: A-248 z 30.01.1986 r.)
4. Brama murowana połowa XIX w. (numer i data wpisu do rejestru zabytków: A-248 z 30.01.1986 r.)
5. Krzyże nagrobne, żelazne, żeliwne, kute XIX w.
6. Cmentarz z I Wojny Światowej przy drodze powiatowe Kadzidło –Łyse – Łączki.

Inne

1. Wiatrak drewniany XIX w.
2. Wiatrak drewniany przeniesiony

3. Figura Św. Rocha 2 połowa XIX w.

Wieś Zalas

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Stanisława Kostki

Kościół pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Zalasiu to piękny kościół w stylu neogotyckim. Zbudowany w latach 1908 - 1913 z czerwonej cegły, zwożonej z Prus Wschodnich. Obiekt jednonawowy, posiada prezbiterium, dwie kaplice, zakrystię, przedsionek. W fasadzie znajduje się jedna wysoka wieża. Obok niego znajduje się drewniana dzwonnica zbudowana w 1902 roku.

2. Zespół Cmentarza
3. kaplica drewniana XIX/XXw
4. krzyże nagrobne żelazne, żeliwne, kute 2 poł. XIXw

Wieś Łączki

1. dom nr 84 drewniany - ok.1910
2. dom nr 86 drewniany ok.1906r.
3. dom nr 100 drewniany - 1906 -1908r.
4. Krzyż drewniany XIX w.
5. Lipa - pomnik Przyrody - dla upamiętnienia miejsca, z którego pochodził Stanisław Krupka - działacz kurpiowszczyzny (nie tylko zresztą), jeden z inicjatorów marszu Kurpiów na Kolno.

Wieś Baba

Kapliczka słupowa z Trójcą Św. pocz XX w.

Wieś Dudy Puszczańskie

Kapliczka drewniana dębiana nad Szkwą - lata 20, 30 - XX w.

Wieś Tartak

1. Kapliczka z Trójcą Św.
2. Krzyż drewniany upamiętniający walkę ze Szwedami z 1708r.

Wieś Tyczek

1. Kapliczka z Trójcą Św. Rzeźbiona pocz. XX w.

Wieś Wejdo

1. Kapliczka murowana przy szosie Łyse -Łączki pocz. XX w.
2. Kapliczka drewniana dębiana lata 30 -te XX w.
3. Droga brukowana - Stara Wieś.